

Finansklagenemnda Skade

Avgjørelse FinKN 2025-203

25.2.2025

Gjensidige Forsikring ASA

Retts hjelp

Twist om rett til å ta ut skifer fra skiferbrudd – unntak for erverv?

Sikrede søkte om retts hjelp i anledning twist med nabo om rett til å ta ut skifer fra et skiferbrudd. Foretaket avsto dekning med henvisning til unntaket i vilkårene for "twist som har sammenheng med sikredes yrke eller erverv". Foretaket viste til at tvisten gjaldt inntekter fra en servitutt for uttak av skifer, at historikken over lang tid viste at virksomhet hadde et visst profesjonelt preg og at det var en rettighet for å tjene penger, samt at det fremkom at det var en rettighet man hadde arbeidet for i generasjoner. Sikrede var uenig i at unntaket fikk anvendelse og viste til at tvisten gjaldt en historisk rettighet uten profesjonelt preg, og med sporadiske og ujevn inntektsgenerering. Nemnda kom til at virksomheten hadde et tilstrekkelig profesjonelt preg til at den var unntatt som "erverv" i retts hjelpvilkårene, og viste blant annet til rettighetens karakter, inntekspotensialet og langsiktigheten sett ut fra et historisk perspektiv.

Saksfremstilling

Saken gjelder krav om retts hjelp for twist med nabo om rett til å ta ut skifer fra skiferbrudd.

Sikredes retts hjelpdekning gjelder "Twister som er oppstått når forsikringen er i kraft, med mindre tvisten er unntatt i kolonnen til høyre". I høyre kolonne sto det under "Dekkes ikke" "Twist som har sammenheng med sikredes yrke eller erverv".

Sikrede søkte 27.8.24 om retts hjelpdekning for twist med en nabo om rettighet tilknyttet hans eiendom. Rettigheten gjaldt uttak av skifer fra et skiferbrudd. Sikrede viste til at rettigheten var evigvarende, at den representerte en økonomisk verdi for hans eiendom, at naboen i brev av 6.5.24 hevdet rettigheten var falt bort, og at dette ble bestridt i brev av 21.8.24 fra sikredes advokat.

Foretaket etterspurte 4.9.24 den økonomiske interessen i tvisten. Sikrede svarte 11.9.24 at de hadde hatt rettigheten i 200 år, siden 1820, og videre at:

Forfedrene våre har jobbet i bruddet gjennom tidene. Andre har også arbeidet der og betalt part til oss. Frem til 1960 jobbet grandonkel L.. og andre i bruddet. Ca 1970 var E.. der med to brødre. Det ble satt opp arbeidskrav og div. J.. kommune drev der litt. 12.09.1999 spurte S.. om å få lage en driftsplan. Den ble godkjent av Bergvesenet og landbruksdirektøren. De har betalt part til oss siden. F.eks i 2022 var det betalt kr. 199212,00. I 2023 var det betalt ut kr. 141717,30. Hittil i 2024 er betalt kr. 91328,93. Nå skal aktørene i S... tenke på pensjonisttilværelsen og det vil bli nye avtaler. De har stipulert ca. 50.000m3 med fjell som kan tas ut og steinmasse som skal selges. P.G.A. Betydelig fremtidig inntekt, har vi ikke lyst til å gi vekk den retten vi har hatt i 200 år. [...]

Foretaket avsto 30.9.24 søknaden om retts hjelp med henvisning til unntaket for "Twist som har sammenheng med sikredes yrke eller erverv":

I forsikringsvilkårene står det at vi gjør unntak for:

- Twist som har sammenheng med sikredes yrke eller erverv.

For nærmere tolkning av vilkåret så vises det til Finansklagenemnda Skade sin uttalelse av 29. mai 2012 (FinKN-2012-222), hvor Nemnda blant annet uttalte at:

Forsikringen dekker ikke utgifter til tvist som "har sammenheng med sikredes yrke eller erverv". Formuleringen "har sammenheng med" innebærer etter ordlyden at enhver sammenheng med yrke eller erverv er tilstrekkelig. Ordlyden åpner derfor for at tvisten kan ha «sammenheng med» yrke eller erverv selv om den også har sammenheng med private forhold.

Avgjørelsen er videre fulgt opp i Finansklagenemnda Skade sin uttalelse av 13. april 2015 (FinKN-2015-159), hvor Nemnda her blant annet uttalte:

Formuleringen "erverv" betyr enhver virksomhet for å tjene penger. Formuleringen "har sammenheng med" innebærer etter ordlyden at enhver sammenheng med yrke eller erverv er tilstrekkelig. I praksis har imidlertid nemnda lagt til grunn at virksomheten må ha et visst profesjonelt preg, jf. FKN-2010-167. Tvist bestående av enkeltstående investeringer gjort av en privatperson har derfor som utgangspunkt vært vurdert som dekningsmessig.

Den aktuelle tvisten gjelder inntekter fra en servitutt for uttak av skifer. Historikken over lang tid viser at dette bærer preg av en virksomhet av et visst profesjonelt preg og er en rettighet for å tjene penger. Videre kommer det frem at dette også er en rettighet man over lang tid har arbeidet for i generasjoner.

Sett i lys av ovennevnte er Gjensidige av det syn at deres sak dessverre faller inn under ovennevnte unntak og at saken derfor ikke er dekningsmessig under rettshjelpsforsikringen.

Sikrede påklaget 16.10.24 avslaget, som 28.10.24 ble fastholdt av foretaket med følgende begrunnelse:

Dere viser blant annet til at det gjelder en rett som hører til brud Gnr .. bnr .., og som har vært gjeldende siden 1820. Dere har hatt kurs i 2023, for å videreføre teknikken. Dere viser også til at det ikke er yrket deres, men at stein derfra blir brukt og inntekt fra hellebruddet brukes til å vedlikeholde de gamle husene.

Selskapet viser igjen til forsikringsvilkårene, der det fremgår at forsikringen har unntak for "Tvist som har sammenheng med sikredes yrke eller erverv".

Som nevnt i vårt brev 30. september 2024, betyr formuleringen "erverv" enhver virksomhet for å tjene penger. Det er dermed ikke slik at vilkåret kun kommer til anvendelse der det er tvist i forbindelse med forsikringstakers hovedbeskjeftigelse. Det er derfor ikke avgjørende at dette ikke er deres hovedyrke.

I nemndspraksis har man imidlertid lagt til grunn at ikke enhver virksomhet for å tjene penger kan betegnes som erverv i forhold til rettshjelpsvilkårene. Det kreves at virksomheten har et profesjonelt preg. På bakgrunn av opplysningene vi har mottatt, synes dette å være tilfellet nærværende sak. Avtalen har vært langsiktig, der deres forfedre og andre har jobbet i bruddet og betalt part til dere, og det er tale om relativt store inntekter hvert år. At virksomheten har et profesjonelt preg, underbygges også av opplysningen av at dere i 2023 har hatt kurs for å videreføre teknikken.

Sikrede krever dekning for rettshjelp og bestrider at unntaket for "yrke eller erverv" kommer til anvendelse på tvisten. Sikrede viser til at forfedrene arbeidet i bruddet, at retten har eksistert i mer enn 200 år, og at det historisk har vært periodiske inntekter fra retten til å ta ut skifer. Inntektene for 2024 var kr 91 417,90. For 2025 blir det ingen inntekter fordi de som leide retten avsluttet sin virksomhet i 2024. Tvisten gjelder en evigvarende rett knyttet til eiendommen og en virksomhet uten profesjonelt preg.

Nemnda har lagt til grunn at enkeltstående eller sporadiske inntektsaktiviteter ikke nødvendigvis regnes som "erverv". Det dreier seg om ujevne inntekter som utelukkende brukes til vedlikehold av historiske bygninger på slektsgården. Det har vært lange perioder uten aktivitet og inntekt i bruddet. Kurset som ble avholdt i 2023 "for å videreføre teknikken" var et enkeltstående kurs i grindbygging arrangert av en ekstern aktør, og hadde ikke noe med skiferbruddet eller inntektene derfra å gjøre. Det er ikke tale om slik systematisk og strukturert aktivitet med klare inntektsmål som har vært krevet i nemndspraksis.

Aktiviteten i bruddet kan ikke karakteriseres som "yrke", da den ikke er fast eller hovedbeskjeftigelse, og heller ikke "erhverv" da aktiviteten er sporadisk, uregelmessig og begrenset til perioder med utleie av retten.

Forsikringsforetaket avviser ansvar for rettshjelp, og anfører at unntaket for "tvist som har sammenheng med sikredes yrke eller arbeid" kommer til anvendelse. Formuleringen "erhverv" betyr virksomhet for å tjene penger, og tvist om rett til uttak av skifer som gir sikrede inntekter, vil da være omfattet. Det er imidlertid forutsatt i nemndspraksis at virksomheten må ha et visst profesjonelt preg. Dette avgjøres etter en helhetsvurdering.

Foretaket mener det er åpenbart at virksomhetens formål er å tjene penger, jf. sikredes uttalelse 11.9.24 "P.G.A Betydelig fremtidig inntekt, har vi ikke lyst til å gi vekk den retten vi har hatt i 200 år". Videre viser historikken over lang tid at det er en virksomhet med et visst profesjonelt preg. Avtalen har vært langsiktig, retten omtales som "evigvarende" og sikrede forfedre og andre har jobbet i bruddet og "betalt part" til dem. Sikrede har forklart at "12.9.1999 spurte S... om å få lage en driftsplan. Den ble godkjent av Bergvesenet og landbruksdirektøren. De har betalt part til oss siden". Sikrede synes å ha hatt inntekter iht. denne planen helt siden 1999. Foretaket har ikke oversikt over inntektene alle disse årene, men sikrede har opplyst at inntekten de tre siste årene har ligget mellom kr 100–200 000, dvs. betydelige summer, og sikrede har også omtalt fremtidig inntekt som "betydelig". Foretaket kan ikke se at det har betydning at inntektene er varierende, at det har vært lange perioder uten aktivitet og inntekter fra bruddet, eller at det har betydning hva inntektene brukes til, herunder om det brukes til vedlikehold av historiske bygninger.

Finansklagenemnda Skades begrunnelse

Spørsmålet er om foretaket er ansvarlig under rettshjelpforsikringen for tvist om rettighet til uttak av skifer.

Sikredes rettshjelpforsikring har unntak for "Tvist som har sammenheng med sikredes yrke eller arbeid". Formuleringen "erhverv" betyr virksomhet for å tjene penger. I nemndspraksis har man imidlertid lagt til grunn at ikke enhver virksomhet for å tjene penger kan betegnes som arbeid i forhold til rettshjelpvilkårene. Det må kreves at virksomheten har et profesjonelt preg. Dette avgjøres etter en helhetsvurdering hvor man ser på bl.a. avtalens art, omfanget av inntektene, tidsperspektivet, og hvilken aktivitet sikrede utøver, jf. bl.a. FinKN 2018-068.

I utgangspunktet må det være klart at rettighet til uttak fra skiferbrudd utgjør "erhverv". Spørsmålet blir derfor om arbeidet har tilstrekkelig profesjonelt preg til at unntaket kommer til anvendelse.

Sikrede viser til at rettigheten er evigvarende, og at inntektene varierer. Nemnda kan ikke se at dette taler mot at arbeidet har profesjonelt preg. Det forhold at rettigheten har vært langvarig, og også medført inntekter over mange år, taler heller for at det dreier seg om profesjonell aktivitet. Det samme gjelder det forhold at inntektenes størrelse de siste tre årene utgjør betydelige beløp.

Det er ikke angitt noe annet formål enn å tjene penger, og sikrede har selv påpekt at "P.G.A. Betydelig fremtidig inntekt, har vi ikke lyst til å gi vekk den retten vi har hatt i 200 år". Det er uten betydning hva inntektene benyttes til, herunder om de benyttes til vedlikehold av de historiske bygningene på slektsgården. Ut ifra en helhetsvurdering basert på rettighetens karakter, inntekspotensialet og også langsiktigheten sett ut fra et historisk perspektiv, mener nemnda virksomheten har et tilstrekkelig profesjonelt preg til at den er unntatt som "erhverv" i rettshjelpvilkårene.

Avgjørelsen er enstemmig.

Finansklagenemnda Skades konklusjon

Foretaket gis medhold.

Ved behandlingen deltok Trine-Lise Wilhelmsen (leder), Trine Vøien (bransjerepresentant) og Hege Sundby (forbrukerrepresentant).